

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ДМИТРА МОТОРНОГО**

ЛИСАК О.І., АНДРЕЄВА Л.О., ТЕБЕНКО В.М.

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ

Курс лекцій

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Мелітополь

2020

УДК 339:004(075.8)

ББК 65.42

Автори: доцент Лисак О.І., доцент Андрєєва Л.О., доцент Тебенко В.М.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету економіки та бізнесу
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(Протокол № __ від __.__.2020)

Рецензенти:

- Г.М. Завадських – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного;
- І.В. Агєєва – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного.

Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Тебенко В.М.

Електронна комерція: курс лекцій/ О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва., В.М. Тебенко – Мелітополь: Люкс, 2020. – 225 с.

У курсі лекцій викладено зміст дисципліни «Електронна комерція». Розглянуто ключові теоретичні і практичні питання організації електронного бізнесу, інструментарій електронної комерції на базі глобальної мережі Інтернет, сфери та основні принципи ведення електронного бізнесу, дають характеристику основних форм і видів електронних платежів. Висвітлено питання аналізу ефективності електронного бізнесу та його нормативно-правового забезпечення.

УДК 339:004(075.8)

© О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, В.М. Тебенко 2020

©Люкс, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
Тема 1. ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	8
1. Мережна економіка в інформаційному суспільстві	8
2. Основні поняття електронного бізнесу й електронної комерції.....	10
3. Принципи функціонування електронного бізнесу.....	16
4. Характеристики ведення електронного бізнесу.....	19
Тема 2. РОЛЬ ІНТЕРНЕТУ В РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	21
1. Глобальна мережа Інтернет. Основні поняття	21
2. Інтернет-технології та сервіси.....	23
3. Призначення комп'ютерних мереж Інтранет та Екстранет	26
4. Віртуальні приватні мережі.....	27
5. Інтернет як база електронного бізнесу	31
Тема 3. ВИДИ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	36
1. Електронна комерція	36
2. Електронна банківська діяльність (Інтернет-банкінг).....	38
3. Платіжні системи.....	39
4. Електронні брокерські послуги (Інтернет-трейдинг).....	40
5. Електронні аукціони.....	41
6. Електронна пошта.....	42
7. Електронні бюро.....	42
8. Електронні страхові послуги.....	43
9. Дистанційне навчання.....	44
10. Електронний маркетинг.....	46
11. Електронна реклама.....	46
12. Розробка ПЗ та цифрових товарів.....	46
13. Переваги функціонування електронного бізнесу та електронної комерції.....	47

14. Недоліки функціонування електронного бізнесу та електронної комерції.....	52
Тема 4. ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	55
1. Електронна комерція як складова електронного бізнесу.....	55
2. Порівняльний аналіз електронної комерції з традиційною комерцією	57
Тема 5. СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ	66
1. Основні процеси здійснення електронної торгівлі в секторі B2B.....	66
2. Корпоративні представництва в Інтернеті.	70
3. Віртуальне підприємство	76
4. Інтернет-інкубатори.....	79
5. Мобільна комерція	83
Тема 6. СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У СПОЖИВЧОМУ СЕКТОРІ (B2C). СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ G2C ТА G2B	90
1. Електронні торгові ряди (супермаркети).	90
2. Інтернет-вітрини	92
3. Інтернет-магазини.	94
4. Електронний уряд (E-Government).....	105
5. Структура електронного уряду.	107
6. Державні електронні торгово-закупівельні майданчики.	110
Тема 7. ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ	117
1. Види електронних систем взаєморозрахунків.....	117
2. Пластикові карти.	121
3. Класифікація пластикових карт.....	123
4. Основні поняття систем взаєморозрахунків за пластиковими картами.	127
5. Механізм взаєморозрахунків за пластиковими картами в Інтернеті	130
6. Дебетові системи електронних платежів	135
7. Недоліки використання пластикових карт в Інтернет-комерції	142
Тема 8. ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДІНГ	146
1. Основні поняття інтернет-трейдингу.....	146

2. Принципи функціонування Інтернет-трейдингу	147
3. Ринок Forex.....	152
Тема 9. ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ	156
1. Поняття і структура Інтернет-маркетингу.	156
2. Історія інтернет-маркетингу.....	158
3. Закони Інтернет-маркетингу.....	159
4. Переваги і недоліки інтернет-маркетингу.....	161
5. Безпека.	162
6. Вплив Інтернет-маркетингу на бізнес.	163
Тема 12. ПОШУКОВА ОПТИМІЗАЦІЯ. SEO ОПТИМІЗАЦІЯ	165
1. Поняття і критерії пошукової оптимізації.	165
2. Методи пошукової оптимізації (SEO оптимізації).	167
Тема 13. ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМА	175
1. Основні поняття та властивості Інтернет-реклами.	175
2. Переваги і недоліки електронної реклами.	179
3. Банерна реклама.....	182
4. E-mail реклама. Вірусний маркетинг.	188
5. Спам.....	194
6. Вірусний маркетинг.....	196
7. Спонсорські програми та показники ефективності Інтернет реклами.	199
8. Методи аналізу ефективності Інтернет-реклами.	205
Тема 14. ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ І МАЛИЙ БІЗНЕС.....	209
1. Можливості для малого бізнесу.....	209
2. Виклики для електронного малого бізнесу.....	211
3. Онлайнові послуги для малого бізнесу.....	212
Список використаних джерел.....	219

ВСТУП

Програма та тематичний план дисципліни «Електронна комерція» орієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами нової філософії комерційної діяльності на електронному ринку. На сьогоднішній час спостерігається зміщення акцентів з комунікаційної та інформаційно-пошукової функцій Інтернету на реалізацію з його допомогою завдань сучасного бізнесу. Це відбувається завдяки здатності мережевих технологій докорінно змінювати спосіб взаємодії між людьми і компаніями, методи дослідницької діяльності, купівлі-продажу тощо. Інтернет не тільки забезпечує швидке розповсюдження інформації та як наслідок, зворотного зв'язку, а й змінює та підсилює конкуренцію в більшості традиційних галузей економіки, таких як ЗМІ, роздрібна торгівля, інформатизація, телекомунікації, фінансові послуги, транспортування, освіта тощо.

Метою викладання дисципліни «Електронна комерція» є оволодіння базовими знаннями і навиками в області електронної комерції, фінансових Інтернет-послуг, використання інформаційних технологій в електронному бізнесі, а також сучасних електронних платіжних систем.

Завдання курсу - теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців з наступних питань: предметна галузь електронної комерції; основи теорії електронної комерції; основні поняття електронної комерції; застосування електронної комерції, ринки електронної комерції; основні моделі бізнес-процесів електронної комерції та сучасні інформаційні технології для їх реалізації в Інтернет; нові принципи та засоби проведення розрахунків: пластикові картки, цифрові гроші; типи електронних платежів і платіжних систем; проблеми безпеки та захисту інформації при електронній комерції; досвід компаній, які успішно використовують у своїй діяльності методи й засоби електронної комерції; основи бізнесу та маркетингу в сучасних інформаційних технологіях; практичні навички з бізнесу в сучасних системах інформаційних телекомунікацій.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основні переваги ведення бізнесу за допомогою Internet;
- основні концепції побудови систем електронної комерції;
- характеристики електронної комерції;
- основні стратегії розвитку електронної комерції;
- основні моделі систем електронної комерції;
- основні інструменти ведення електронної комерції.

вміти:

- застосовувати інструментарій створення і використання систем електронної комерції;
- аналізувати нормативну і економіко-технічну інформацію в галузі електронної комерції;
- обґрунтовувати прогностичні оцінки; здійснювати закупівлі в Internet;
- використовувати принципи функціонування віртуальних крамниць, віртуальні підприємства і віртуальні продукти..

Вивчення дисципліни включає лекційні, практичні заняття та самостійну роботу студентів, що сприяє закріпленню необхідних теоретичних знань, засвоєння матеріалу і вироблення навиків наукового мислення та допомагає набуттю практичних навичок для подальшого засвоєння матеріалу.

Список використаних джерел

1. Андреева Л.О., Болтянська Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник. / Л.О. Болтянська, Л.О. Андреева, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
2. Андреева Л.О., Болтянська Л.О., Лисак О.І. Практикум з економіки підприємства: електр. навч. посіб. – 2018. – 244 с.
3. Апопій В. В. Інтернет-торгівля: проблеми і перспективи розвитку / Апопій В. В. // Регіональна економіка. — 2003. — № 1. — С. 25.
4. Балан Р.О. Регулювання діяльності небанківських електронних платіжних систем в Україні //Фінансове право.- 2009.- № 1.-С. 38-42
5. Борейко Н.М. Оподаткування електронної комерції: досвід іноземних країн // Вісник Академії митної служби України. Серія "Економіка". 2009 р. № 1(41).- Д.: Акад. митної служби України,2009.- С.143-
6. Брижко В., Швець М. До питання е-торгівлі та захисту персональних даних //Правова інформатика.- 2007.- Електронний ресурс (№21).-С. 14-28
7. Василичев Д. В. Методичні підходи до планування бізнес-процесів в електронній комерції / Д. В. Василичев. – Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2017. – Вип. 32. – С. 287-292.
8. Від ідеї до власної справи: Навч. посібник. /А.С.Коноваленко, Л.О.Болтянська, Д.М. Трачова та інш. - Мелітополь.: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2017 – 278с.
9. Грехов А. М. Е-комерція./А. М. Грехов. - К.: Вид. Європейського ун-ту, 2006. - 212 с.
10. Грехов А. М. Електронний бізнес (Е-комерція): навчальний посібник / Грехов А. М. — К.: Кондор, 2008. — 302 с.
11. Грицаєнко М.І. Довіра як передумова розвитку підприємницької діяльності / М.І. Грицаєнко // Бізнес Інформ. – 2016. – №12. – 143-148
12. Дергачова В. В. Глобалізація бізнесу та Інтернет-маркетинг:

перспективи і проблеми: [монографія] / В. В. Дергачова, О. О. Ски біна / Дон ДУЕТ ім. М. Туган-Барановського. Донецьк, 2007. - 216 с.

13. Драчов В. Мобільна торгівля як один з перспективних напрямків електронної торгівлі / В. Драчов // Журнал європейської економіки. - 2005. - Т. 4, червень. - С. 242-255.

14. Електронна комерція : Навч. посібник / А.М.Бережа, І.А.Козак, Ф. А. Левченко та ін. - К.: КНЕУ, 2002.- 326 с.

15. Жувагіна І. О. Розвиток інтернет-трейдингу в Україні: реалії та перспективи сучасності / І. О. Жувагіна, Л. М. Філіпішина // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 359-362.

16. Злобін С.В. Світовий та вітчизняний досвід організації систем електронної комерції //Науково- технічна інформація. - 2007.- № 3.-С. 36-41

17. Кеглер Т. Реклама и маркетинг в Интернете / Т. Кеглер, П. Даулинг, Б. Тейлор, Д. Постерман. [пер. с англ.]. — М.: Альпина Паблишер, 2003.

18. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі //Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – №. 6. – С. 105-112.

19. Кулик В. А. Розвиток електронного бізнесу в Україні //Актуальні проблеми економіки. – 2017. – №. 1. – С. 168-176.

20. Лисак О.І. Перспективи розвитку електронної комерції в Україні / О.І. Лисак / Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». – 2017. – №3 (35). – С. 46-55.

21. Лисак О.І. Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська / ADVANCES OF SCIENCE. Proceedings of articles the international scientific conference Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018. – С. 1357-1366.

22. Литовченко І. Л. Інтернет-маркетинг: навчальний посібник / Литовченко І. Л., Пилипчук В. П. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 184 с.

23. Ляшенко Г. П. Інтернет-маркетинг та його інструменти / Г. П. Ляшенко, Р. В. Моткалюк // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право).–2013. – № 3. – С. 59-65
24. Макарова М.В. Електронна комерція : Посібник для студентів ВНЗ.- К.: Видавничий центр «Академія», 2002.- 272 с.
25. Малініна Н. М. Оподаткування електронного бізнесу в Україні: сучасні реалії та перспективи //Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2016. – №. 21, Вип. 7 (1). – С. 152-155.
26. Марусей Т. В. Основні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні //Економіка і суспільство. – 2018. – С. 111-115.
27. Меджибовська Н.С. Електронна комерція. - К.: Центр навчальної л-ри, 2004. - 384 с.
28. Нескороджена Л. Л. До питання визначення понять електронний бізнес, електронна комерція, електронна торгівля //Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2017. – №. 5. – С. 17-21.
29. Писаренко Н. Л., Євдокимова З. Р. Особливості функціонування та моделі бізнесу на ринку електронної комерції в Україні //Економічний вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут. – 2017. – №. 14. – С. 348-355.
30. Пістунов І. М. Безпека електронної комерції: навчальний посібник / І. М. Пістунов, Є. В. Кочура ; Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2014. – 125 с.
31. Плєскач В.Л. Технології електронного бізнесу. - К.: КНТЕУ, 2004. - 222 с.
32. Плєскач В.Л., Затонацька Т.Г. Електронна комерція: Підручник - К.: Знання, 2007, 535 с.
33. Пономаренко Л.А., Філатов В.О. Електронна комерція: Підручник/ За ред. А.А.Мазаракі.- К.: КНТЕУ, 2002,- 443 с.
34. Присакар І. І. Інтернет-маркетинг як сучасна платформа для розвитку бізнесу / І.І. Присакар // Бізнес Інформ. – 2015. – №12. – С. 333-339.

35. Ситник І. П. Актуальні питання й перспективи розвитку інтернет-трейдингу та його платіжних систем в Україні / І. П. Ситник, А. А. Кеба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 7(3). – С. 86-89.
36. Ситник І. П., Головіна А. В. Електронний бізнес і його розвиток в Україні // Молодий вчений. – 2016. – №. 2. – С. 79-82.
37. Хижняк О. С. Недоліки електронного бізнесу в Україні і шляхи їх усунення // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2016. – №. 16 (1). – С. 90-94.
38. Ховрак І. В. Електронна комерція в Україні: переваги та недоліки / І. В. Ховрак // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 4. – С. 16-20.
39. Черномор В. О. Сучасний стан та перспективи розвитку платіжних систем в сфері електронної комерції / В. О. Черномор // Фінансовий простір. – 2015. – № 1. – С. 283- 291.
40. Шалева О.І. Електронна комерція : Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 216. с.
41. ЮНКТАД. «Доклад об електронной торговле и развитии 2002 года» - Нью-Йорк; Женева, 2002. Издание ООН.
42. ЮНСИТРАЛ: Типовой закон об электронной торговле и руководство по принятию 1996 год / ООН. — Нью-Йорк, 1997. — 73 с.
43. Boardman, R Direct marketing -The new rules (2004) Hertfordshire Law Journal, Volume 2, Issue 1, pages 3-30.
44. Butler, M Spam - The meat of the problem (2003) CLSR Vol. 19, No. 5, pp388-391.
45. Chaudri, A Metatags and banner advertisements - do they infringe trade mark rights? (2004)
46. Cheng, T. S. L. Recent international attempts to can spam (2004) CLSR Vol. 20 No. 6, pp472-479.
47. Chetwin, M & Clarke, B The relative effectiveness of technology v legislation

in curtailing spam(2004) C.T.L.R. 10(8), pp192-197.

48. Computer Law and Security Report, Volume 20, Number 5, pages 402-404.

49. Middleton, R Spamming and unsolicited commercial email from a European perspective (2002) C.T.L.R 13

50. Munir, A B Unsolicited Commercial Email: Implementing the EU Directive (2004) C.T.L.R. 10(5) 105-110.

51. Murray, A The use of Trade Marks as Metatags: Defining the boundaries (2000) IJL & IT, Volume 8, Number 3, pages 263-284.

52. Murray, A. The Regulation of Cyberspace, Routledge Cavendish (2007), Chapter 1 (pages 3-21),Chapter 3 (Pages 57-73).

53. Niemann, J-M Cyber Contracts- A comparative view on the actual time of formation Communications Law 2000, Volume 5, Number 2, pages 48-53.

54. Polivanov V., Dmytriyeva N. ECONOMIC SITUATION AND GENESIS OF THE WORLD ELECTRONIC BUSINESS //Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2018. – №. 134. – С. 111-129.

Навчальне видання

Лисак Оксана Іванівна

Андрєєва Лариса Олександрівна

Тебенко Віта Миколаївна

Електронна комерція

Курс лекцій

Надруковано з оригіналів макетів замовника
Підписано до друку 10.06.2020 р. формат 60x84 1/16
Папір офсетний. Наклад 100 примірників
Замовлення № 888

Виготовлювач ПП Верескун В.М.
Видавничо-поліграфічний центр «Люкс»
М. Мелітополь, вул. М.Грушевського, 10 тел. (0619) 44-45-11

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 11.06.2002 р. серія ДК № 1125